

Ako Porozumieť a Konfrontovať Nenávistné Prejavy?

TÉMATICKÝ LETÁK

Je možné povedať, že v nikdy nekončiacom spore o hodnotách je sloboda slova dôležitá, no z ďaleka nie je vyvýšenou nad všetkými ostatnými hodnotami a právami. Tie ostatné práva, ktoré nie sú menej dôležité než sloboda slova, sú napríklad: právo žiť bez strachu a zastrásovania, právo na dôstojnosť (ako osobnú, tak i na úrovni skupiny) a právo byť členom spoločnosti na rovnakej úrovni ako ostatní, bez diskriminácie a vylúčenia z nej.

Záver z európskej histórie je jednoznačný ohľadom šírenia rasistických názorov, ktoré vyvrcholili holokaustom. Je nutné zdôrazniť, že rasistické názory sú ako rôzne iné názory prítomné v spoločnosti, ktoré sa odzrkadľujú v médiách. Rasizmus nie je iba názor, ale smrteľný jed zodpovedný za smrť a utrpenie. Rasizmus nie je postoj, ale zločin.

Sú to médiá ktoré určujú naše vnímanie sociálnych otázok. Je to bojisko o kultúrnu hegemoniu, bitka medzi rasistami proti demokratickej spoločnosti. Je otázkou profesionálnej etiky neposkytovať priestor pre rasistické a krajne pravicové organizácie. Príkladom je bývala Juhoslávia, ktorá opäť dokazuje že, nabádanie k etnickej nenávisti môže mať smrteľné následky. Po celej Európe je rasistické násilie spojené a predchádzané rasistickými výroky.

Dnes už skoro nikto nepochybuje o tom že, nenávistné prejavy sú nebezpečným fenoménom.

Avšak otázka ako proti nim zakročiť stále nie je jednoznačne zodpovedaná. Má byť rasizmus penalizovaný alebo má byť použitá forma ostrakizmu¹? Obidve možnosti by však mali byť využívané súbežne.

3

Pojem nenávistné prejavy označuje úmyselné konanie zamerané na ponížovanie, zastrásovania alebo podnecovanie násilia či predsudkov voči jednotlivcom alebo skupine ľudí z dôvodu ich rasy, pohlavia, veku, etnickej príslušnosti, národnosti, náboženstva, sexuálnej orientácie, rodovej identity, postihnutia, jazyka, morálnych či politických názorov, triednej príslušnosti, povolania, výzoru (ako výška, váha, či farba vlasov), psychických schopností, alebo akejkol'vek inej rozdielnosti. Tento pojem zastrešuje písané ako aj ústne či vizuálne prejavy vrátane masmédií, ako aj iné formy správania vo verejne dostupných prostredkoch ako napríklad Internet.

I Občianska spoločnosť a nenávistné prejavy

V niektorých európskych krajinách so silnou občianskou spoločnosťou funguje ostrakizmus¹ dostatočne dobre aj bez prebytočného použitia právnych ciest. Treba však podotknúť, že v mnohých iných, hlavne v mladých demokraciách, občianska spoločnosť nie je dostatočne silná na to, aby sama konfrontovala prejavy nenávisti bez podpory štátu. Dokonca v niektorých prípadoch je občianska spoločnosť samotným šíriteľom prejavov nenávisti.

Medzinárodné právo (napr. Medzinárodná dohovor na odstránenie všetkých foriem rasovej diskriminácie) ako aj národné právo umožňujú trestne stíhať nenávistné prejavy. Čo však v mnohých prípadoch chýba, nie je potreba legislatívy, ale vôľa autorít využiť ju. Mimovládne organizácie majú dobre dôvody kritizovať vlády za ich pokrytectvo pri neochote implementovať existujúce ustanovenia proti prejavom nenávisti.

„Moja krajina potrebuje podporu, no rovnako potrebuje nátlak“, povedal známy ruský disident Andrei Sakharov. Nové európske demokratické vlády obzvlášť potrebujú podporu, no taktiež potrebujú tlak na to, aby konali proti prejavom nenávisti. Zákony proti prejavom nenávisti musia byť sledované s aktívnou účasťou vlády, súdneho systému ako aj žurnalistami a profesionálnymi organizáciami.

Je úlohou zástupcov mimovládnych organizácií, požadovať od európskych vlád informácie o tom, čo doteraz vykonali v súlade s Odporúčeniami Rady ministrov Rady Európy z roku 1997, ktorá ich nabádala, aby prijali zvláštne opatrenia proti prejavom nenávisti.

Rasistickí aktivisti sú niekedy zobrazovaní ako obeť cenzúry alebo ako martýri slobody slova. Toto je však prekrúcanie faktov. V skutočnosti sú práve prívrženci extrémnej pravice a rasisti tí, ktorí sa snažia cenzurovať kritickú analýzu fenoménu rasizmu vždy, keď sa im na to naskytne príležitosť. Príklady z celej Európy dokazujú pokusy extrémnej pravice umlčať kritiku zo strany anti-rasistov použitím fyzických vyhrážok ako aj zastrášaním ochrany osobností². Takéto zastráňovanie nezávislých médií je neprípustné. Existencia Európskej siete antifašistických magazínov (ako Searchlight, Nigdy Wiecej, Antifa-Infoblatt a iné) je veľmi dôležitou súčasťou medzinárodného boja proti rasizmu a neofašizmu.

Konvenčné médiá nie sú jediným spôsobom na šírenie myšlienok, ktoré môžu byť rovnako pozitívne a konštruktívne, tak aj negatívne a zničujúce. Internet a rocková hudba sa neraz stali prostriedkami na šírenie rasovej nenávisti, ale aj anti-rasizmu a multikulturalizmu.

Neonacistické hnutie deformuje srdcia a mysle mladých ľudí prostredníctvom internetu a nacistickej hudby. Extrémne pravicové hnutia používajúce nové médiá (ako Blood and Honour, Hammerskins a Európsky Národný Front), spolupracujú na medzinárodnej úrovni, preto proti nim možno bojovať len medzinárodnou spolupracou. Existujúce medzinárodné monitorovacie orgány (ako ECRI, Európska Komisia proti rasizmu a intolerancii, založená Radou Európy) a orgány činné v trestnom konaní by mali byť použité na takýto účel a ak je to potrebné, mali by byť vytvorené nové orgány v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami.

Mienkotvorné médiá taktiež by mohli byť obvinené za prepuknutie xenofóbie na hrane rasizmu, napr. posilňovanie negatívnych stereotypov a rozpútavanie hystérie proti prisťahovalcom. Celé etnické skupiny ako Rómovia či Čechi boli traumatizované. Prostredníctvom debát o rasizme budujú médiá rasovú spoločenskú realitu. Je dôležité, aby boli mienkotvorné médiá vo svojom vyjadrovaní zvlášť citlivé a uvedomovali si svoju zodpovednosť za udržiavanie dobrých vzťahov medzi etnikami. Médiá by mali odrážať pluralizmus a kultúrne bohatstvo dnešnej multikulturálnej spoločnosti. Obzvlášť veľkým prínosom pre celú spoločnosť je účasť etnických menšín s ich kultúrou v médiách.

Na druhej strane, existencia problému rasizmu je príliš často odmietaná alebo utlmovaná politikmi a tak isto aj médiami. Je prakticky nemožné zaoberať sa problémom bez toho, aby okolo neho nevznikla verejná diskusia. Aj médiá nesú zodpovednosť za tolerovanie nebezpečných spoločenských tendencií napr. odmietnutím zaujať stanovisko pri prípadoch rasisového násillia. Rasistickým aktivitám nemôže byť umožnené prejsť bez povšimnutia, bez nezávislého a kritického mediálneho zhodnotenia. Pre médiá je dôležité nepopierať ani zjednodušovať problém rasizmu a intolerancie, ale práve naopak, zvyšovať verejnú povedomie o tomto probléme.

Zodpovedný žurnalizmus nie je o prepisovaní vydávaných tlačových vyhlásení, ale o hľadaní pravdy o tom, čo sa deje v našej spoločnosti.

¹ **Ostrakizmus** bola procedúra používaná v aténskej demokracii, na základe ktorej významný občan mohol byť vyhostený zo z mesta-štátu Atény na desať rokov. Moderný spôsob použitia tohto pojmu znamená ostrakizmus neformálnu metódu odmietania alebo zahanbovania.

² **Ochrana osobnosti** chráni jednotlivcov alebo organizácie od neoprávnených, mylných alebo nedôveryhodných útokov na ich dobré meno. Osoba je urazená na cti, ak publikácia: vystavuje osobu nenávisti, posmechu alebo pohrdaniu. Takto postihnutým osobám to spôsobuje odmietanie alebo vyhýbanie sa im, poškodzuje im povesť v odbore, podnikaní alebo profesii, vo všeobecnosti ich to znižuje v očiach správne zmyšľajúcich členov spoločnosti. Zdroj: www.bbc.co.uk/dna/actionnetwork/A1183394

II Príklady medzinárodných právnych dokumentov proti prejavom nenávisti

Organizácia spojených národov, Dohovor na odstránenie všetkých foriem rasovej diskriminácie (ICERD), Článok 4: Štáty sa zaväzujú zaviesť *inter alia* na právne potrestanie trestného činu „každé rozširovanie myšlienok postavených na rasovej nadradenosti alebo nenávisti, nabádanie k rasovej diskriminácii... násilne činy, alebo nabádanie k takému konaniu proti rase či skupine ľudí inej farby pleti alebo etnického pôvodu,“ a vyhlásiť za ilegálne či zakázať organizácie, ktoré podporujú a nabádajú k rasovej diskriminácii. Implementácia Dohovoru je vykonávaná Komisiou pre odstránenie všetkých foriem rasovej diskriminácie (UNCERD).

Rada Európy, Dohovor proti počítačovej kriminalite:

Prvý dodatkový protokol Dohovoru proti počítačovej kriminalite z roku 2003 týkajúci sa kriminalizácie rasistických a xenofóbnych prejavov páchaných prostredníctvom počítača ustanovuje, aby členské štáty prijali potrebné legislatívne či iné opatrenia potrebné na uzákonenie takýchto trestných činov podľa domáceho právneho poriadku, a to za trestné činy úmyselné, taktiež zahŕňajúce aj distribuovanie alebo iné zverejňovanie a šírenie rasistických a xenofóbnych materiálov prostredníctvom počítača.

Európska Únia, Rámcová dohoda na boj proti rasizmu a xenofóbie:

Táto Rámcová dohoda Európskej Únie ustanovuje zjednotenie právnych predpisov členských štátov, ohľadom rasistických a xenofóbnych trestných činov. Rasistické a xenofóbne správanie musí byť považované za trestný čin vo všetkých členských štátoch Európskej únie a musia byť potrestané efektívnymi a proporčnými trestami s preventívnym účinkom.

Táto smernica sa vzťahuje na všetky trestné činy spáchané:

- na území Európskej Únie
- akýmkoľvek občanom členskej krajiny alebo na dosiahnutie zisku právnickej osoby založenej v členskom štáte. V tom prípade smernica určuje kritéria ako vymedziť zodpovednosť právnickej osoby.

Rasizmus a xenofóbia znamenajú presvedčenie, že rasový, náboženský, etnický pôvod či farba pleti sú faktory určujúce nenávisť k jednotlivcom.

Niektoré dole uvedené formy správania vykonané z rasistického alebo xenofóbneho dôvodu by mali byť potrestané ako trestné činy:

- verejné nabádanie k násiliu či nenávisti;
- verejné urážky či vyhrávanie;
- verejná podpora genocídy alebo zločinov proti ľudskosti, ktoré sú definované v Štatúte Medzinárodného súdneho dvora;
- verejné šírenie alebo distribuovanie hudobných nahrávok, obrázkov alebo iných materiálov obsahujúcich rasistické či xenofóbne vyjadrenia
- vedenie rasistickej alebo xenofóbnej skupiny („skupinou“ sa myslí štrukturalizovaná organizácia pozostávajúca z minimálne dvoch osôb, založená na irčítú dobu)

Navádzanie, podporovanie či podnecovanie, alebo pokus k spáchaniu vyššie uvedených činov by mali byť tiež postihované.

Vo vzťahu k vyššie uvedeným rasistickým činom musia členské štáty zabezpečiť, aby boli trestané:

- efektívne, proporčne a s preventívnym účinkom;
- za verejné nabádanie k násiliu alebo rasovej neznášanlivosti alebo za riadenie rasistickej alebo xenofóbnej skupiny trestom odňatím slobody, ktorej horná sadzba nesmie byť nižšia ako dva roky; v iných prípadoch trest väzením môže vytvoriť dôvod na vydanie páchatel'a do cudziny;
- alternatívnymi trestami, napr. verejno-prospešné práce alebo účasť na tréningových kurzoch;
- peňažnými pokutami;
- odňatím všetkých materiálov použitých na spáchanie daného trestného činu;
- trestami pre právnické osoby (dočasné, alebo úplné zastavenie obchodných aktivít, likvidáciu súdom alebo vylúčenie z možnosti poberania verejných príspevkov).

Vo všetkých prípadoch pri rozhodovaní o treste za daný trestný čin by mala byť rasistická či xenofóbna motivácia považovaná za prítiažujúcu okolnosť.

Zdroje: www.searchlightmagazine.com Searchlight Magazine and Educational Trust (Searchlight a vzdelávací fond)
www.media-awarness.ca Media Awarness Network
www.indexonline.org Index of Censorship (Index Cenzúry)
www.ifex.org International Freedom of Expression Exchange (Medzinárodná sieť pre slobodu slova)

III Iniciatíva UNITED proti pravcovému extrémizmu

Tento tematický leták bol vytvorený v rámci projektu „Občianska Spoločnosť proti pravcovému extrémizmu – Vytváranie nových vzdelávacích stratégií pre MVO“, projekt podporený Programom Európskej Komisie Grundtvig, implementovaný organizáciou UNITED v spolupráci s:

- ARI Immigrant Association Rieti, Taliansko – www.ariweb.it
- DUHA – asociácia Dúha, Česká republika – www.duha.cz
- Kulturbüro Sasko, Nemecko – www.kulturbuero-sachsen.de
- Movement Against Intolerance, Španielsko – www.movimientocontralaintolerancia.com
- MTP Oradera, Rumunsko – www.mtporadera.ro
- Asociácia Nikdy Viacej, Poľsko – www.nigdywiecej.org
- Norwegian People'S Aid, Nórsko – www.antirasisme.no
- Ľudia proti Rasizmu, Slovensko – www.rasizmus.sk
- University of Venice, Imigračný program, Taliansko – www.unive.it/masterim

Informácie o projekte „Občianska spoločnosť proti pravcovému extrémizmu“

Tento projekt bol vytvorený po mnohých rokoch skúseností siete UNITED v oblasti anti-diskriminačných kampaní a hĺbkovej analýzy súčasných trendov v Európskej občianskej spoločnosti aktívnej v boji proti pravcovému extrémizmu, rasizmu a diskriminácii. Skúsenosti dokazujú, že aj napriek kvantitatívnej a kvalitatívnej práci vykonanej v tejto oblasti mnohými organizáciami, veľa MVO má málo informácií o demokratických inštitúciách a procesoch. Napriek tomu existujú efektívne spôsoby boja s diskrimináciou na lokálnej alebo regionálnej úrovni, vďaka inovatívnym a neformálnym náučným stratégiám. Taktiež existujú spôsoby ako postúpiť najlepšie stratégie na Európsku úroveň.

Cieľom projektu je vytvoriť priestor pre anti-rasistické vzdelávanie dospelých, urobiť ho kvalifikovaným a sprístupniť ho po celej Európe. Cieľmi sú: vytvorenie efektívnych spôsobov na zlepšenie práce miestnych skupín a MVO aktívnych v poli anti-rasistického vzdelávania, ich tréningovania ako sprostredkovateľov anti-rasistického vzdelávania a protiváhy v nerovnosti v celoeurópskom boji proti rasizmu. Hlavnou cieľovou skupinou projektu sú aktivisti MVO. V konečnom dôsledku sa očakáva, že tento projekt ovplyvní aj cieľové skupiny daných MVO, hlavne znevýhodnené sociálne skupiny, ktoré majú obmedzený prístup ku vzdelávaniu. Hlavné predstavené aktivity zahŕňajú identifikáciu, výber a rozširovanie najlepších praktík v poli anti-rasizmu, konferencie, workshopy a kampane, ktoré prípadne prinesú následné výstupy: publikácie, príručky, informačné brožúry, webové stránky a materiál pre kampane.

Čo je UNITED?

UNITED for Intercultural Action je Európska sieť proti nacionalizmu, rasizmu, fašizmu, ktorá podporuje migrantov a utečencov. UNITED spája 560 organizácií s rôznym zameraním zo všetkých európskych krajín ktoré spolupracujú na dobrovoľnickej báze. Svoju spoluprácu zakladajú na podobných a spoločných aktivitách so vzájomným rešpektom. UNITED je a bude nezávislé od všetkých politických strán, organizácií a štátov, ale vyhľadáva aktívnu spoluprácu s inými anti-rasistickými iniciatívami v Európe. prostredníctvom siete UNITED sa stretávajú organizácie, spolupracujú na spoločných aktivitách a zdieľajú informácie. Celoeurópske týždne aktivít boja proti rasizmu, kampane a iné sú plánované a rozobrané na konferenciách UNITED. Podobne zmyslajúce organizácie sa nájdu na takých konferenciách a spolupracujú na špecifických projektoch a špecifických témach. UNITED prijíma informácie od viacej ako 2000 organizácií a informácie postupuje okolo 2500 skupinám po celej Európe. Ak sa chcete zapojiť, začnite diskutovať o myšlienkach a cieľoch siete UNITED vo vašej organizácii. Dajte nám vedieť, ak by sa vaša organizácia chcela zapojiť alebo dostávať informácie. A pridajte nás na váš mailing list!

Čo je Ľudia proti rasizmu (ĽPR)?

Občianske združenie Ľudia proti rasizmu (LPR) od roku 2003 funguje ako samostatné občianske združenie. LPR monitoruje výskyt rasizmu a jeho prejavy v spoločnosti a reaguje na aktivity rasistov a rasové útoky neonacistov. Proti netolerancii bojujeme celospoločenskými akciami, ktorých zámerom je vytvorenie multikultúrnej spoločnosti, ktorá bude bezpečná pre každého občana bez rozdielu pohlavia, rasy, národnosti, náboženstva, politického presvedčenia, zdravotného postihnutia, sexuálnej orientácie, či veku. Širokej verejnosti poskytuje informácie z oblasti rasizmu a iných súvisiacich tém, vydáva edukačné materiály, ktoré majú za úlohu meniť postoje ľudí a znižovať mieru predsudkov voči menšinám. Združuje dobrovoľných aktivistov v počte okolo 3000, ktorí šíria myšlienky anti-rasistické a anti-fašistické.

*Napísal: Rafal Pankowski, Asociácia NEVER AGAIN a Collegium Civitas, Poľsko - rafal_pankowski@yahoo.com
Preložil: Michal Riečanský, Ľudia proti rasizmu, Slovenská republika*

Ľudia Proti Rasizmu (ĽPR)

PO Box 33, 820 04 Bratislava
Slovak Republic
Tel/fax: +421(0)216356
www.rasizmus.sk

UNITED for Intercultural Action

European network against nationalism, racism, fascism and in support of migrants & refugees
Postbus 413 NL-1000 AK Amsterdam, Netherlands
phone +31-20-6834778, fax +31-20-6834582
info@unitedagainstracism.org, www.unitedagainstracism.org

Thematic leaflet no.3, 2008

Informácie obsiahnuté v tomto letáku sa nemusia zhodovať s názormi sponzora tohto projektu. Sponzor nemie byť braný na zodpovednosť za akékoľvek použitie letáku.

Táto publikácia je časťou projektu "Občianska spoločnosť proti pravcovému extrémizmu" a finančne podporená Programom Európskej únie Grundtvig